

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

ในการศึกษาเชิงเปรียบเทียบนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนกรณีศึกษาระหว่างประเทศไทยกับเมียนมา ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินงานวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. วิธีการศึกษาและผู้ให้ข้อมูล
2. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการศึกษาและผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งจำแนกวิธีการเป็นการเป็น 3 วิธี ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร

ในการศึกษาเอกสาร (Documentary research) คณะผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยการศึกษาถึงหลักการการศึกษา ปรัชญาอุดมศึกษา สภาวะการณ์และแนวโน้มการอุดมศึกษาโลก อาเซียน และประเทศไทย การพัฒนานโยบาย นโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งของประเทศไทยและเมียนมา ประชาคมอาเซียน รวมทั้งงานวิจัยเชิงนโยบายทางการศึกษาและผลงานวิจัยทางการศึกษาอื่น ๆ จากเอกสาร ตำรา วารสารวิชาการทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการที่สืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก

ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนานโยบายทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา หรือผู้แทนจากสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในประเทศไทยและเมียนมา จำนวน 14 คน ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลในประเทศไทย จำนวน 9 คน โดยเป็นผู้บริหารระดับสูงจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานเครือข่ายความร่วมมืออาเซียน จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันอุดมศึกษาที่มีศูนย์อาเซียนศึกษา จำนวน 5 คน สำหรับผู้ให้ข้อมูลในเมียนมา จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงจากกรมอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการของเมียนมาที่รับผิดชอบนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 2 คน อธิการบดีและรองอธิการบดี University of Yangon จำนวน 2 คน และคณบดีของ University of Foreign Languages, Yangon จำนวน 1 คน

1.3 การประชุมสนทนากลุ่ม

ในการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการในประเทศไทย โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนานโยบายทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยจำแนกการประชุมสนทนากลุ่มเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนในระดับผู้บริหารจากสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด คณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนจากสำนักงาน

คณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และผู้แทนจาก ศูนย์พม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 คน และกลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย นิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นตัวแทนจากสถาบันอุดมศึกษา จำนวนทั้งหมด 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ฉบับ ได้แก่

2.1 ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งมุ่งเน้นคำตอบใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ภูมิหลังเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษา 2) การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อการสนับสนุนความเป็นอาเซียน ใน 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และ 3) ปัญหาอุปสรรคและความสำเร็จ โดยดำเนินการพัฒนาดังนี้

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีในการพัฒนานโยบายทางการศึกษา สภาวะการณ์และแนวโน้มการอุดมศึกษาโลกและอาเซียน บริบทของประเทศไทย บริบทของเมียนมา แนวทางการพัฒนานโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งของประเทศไทยและเมียนมา ประชาคมอาเซียน รวมทั้งงานวิจัยเชิงนโยบายทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียน และผลงานวิจัยทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

2) ดำเนินการสร้างประเด็นการสัมภาษณ์ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยปรับมาจากแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างที่คณะวิจัยจากมหาวิทยาลัยเปิดทั้ง 5 แห่ง (OU5) ได้พัฒนาร่วมกันเพื่อให้คณะวิจัยของแต่ละประเทศสามารถปรับให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศตนเอง สำหรับประเด็นการสัมภาษณ์ที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ มีลักษณะเป็นคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาตามที่คณะวิจัยจาก OU5 ได้ตกลงร่วมกัน ทั้งนี้คณะวิจัยจากประเทศไทยได้นำเสนอในที่ประชุม OU5 เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

3) ปรับปรุงแก้ไขประเด็นการสัมภาษณ์ให้มีความถูกต้องและเหมาะสมเพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 ประเด็นการสนทนากลุ่ม เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ของการจัดการศึกษาตามนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนานโยบายในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนให้มีความยั่งยืน มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด โดยดำเนินการ ดังนี้

1) คณะผู้วิจัยกำหนดประเด็นการสนทนากลุ่มโดยพัฒนามาจากข้อมูลที่วิเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์ และการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งพิจารณาขอบเขตเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) คณะผู้วิจัยนำเสนอในที่ประชุม OU5 เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

3) ปรับปรุงแก้ไขประเด็นการสนทนากลุ่มให้มีความถูกต้องและเหมาะสมเพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการดังนี้

กรณีประเทศไทย

1) ประสานผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์เพื่อขออนุญาตทำการสัมภาษณ์ จากนั้นกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

2) จัดทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราชเพื่อขออนุญาตอย่างเป็นทางการ

3) ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์

4) บันทึกข้อมูลสัมภาษณ์ด้วยแถบบันทึกเสียง โดยการขออนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์ก่อน

ทุกครั้ง

กรณีเมียนมา

1) ขอนหนังสือจากอธิบดีกรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศในการประสานงานทางการทูตกับกรมอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการของเมียนมาเพื่อการให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ประสานสถานทูตไทยประจำเมียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ติดต่อกรมอุดมศึกษา เมียนมา เพื่อทำเรื่องขออนุญาตเดินทางไปทำการสัมภาษณ์ เพื่อกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

3) จัดทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราชเพื่อขออนุญาตอย่างเป็นทางการ

4) ได้รับหนังสือตอบกลับเพื่ออนุญาตให้คณะนักวิจัยเข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

5) เดินทางไปเมียนมาเพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์

6) บันทึกข้อมูลสัมภาษณ์ด้วยแถบบันทึกเสียงเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลภายหลัง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประชุมสนทนากลุ่ม

1) ประสานหน่วยงานที่เป็นผู้ให้ข้อมูลโดยจัดส่งหนังสือจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราชเพื่อขอความร่วมมือส่งผู้แทนเข้าร่วมการประชุมสนทนากลุ่ม ในวันที่ 26 กรกฎาคม 2559 ณ โรงแรมสวนดุสิตเพลส กรุงเทพมหานคร

2) ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่มตามประเด็นที่กำหนด โดยแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มนิสิตนักศึกษา

3) บันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่มด้วยแถบบันทึกเสียงเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลภายหลัง

4. การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การตรวจสอบข้อมูล หลังจากทีคณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้า เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมสนทนากลุ่มแล้วจึงทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) เพื่อดูความตรงเชิงเนื้อหา

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยการตีความ (interpretation) ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการประชุมสนทนากลุ่มที่ได้จัดบันทึกไว้และข้อมูลนี้ได้ผ่านการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าเพื่อความถูกต้องและแม่นยำ หลังจากนั้นทำการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive) โดยการเขียนเป็นประโยคหรือข้อความตามกรอบแนวคิดทฤษฎีและตอบปัญหาของการวิจัย

